

Libris

Coperta:
Elena Ciolacu

Respect pentru oameni și cărți

© Claudiu Târziu, 2018
© Editura Rost, pentru prezenta ediție
ISBN 978-606-93598-9-1

EDITURA ROST
Str. Blănari nr. 23
et. 5, sect. 1, București
telefon: 0740.103.621
e-mail: editurarost@gmail.com
www.editurarost.ro

Tehnoredactare:
Valentin Dan
Corectură:
Evelin Ceciu/www.corectura.ro

CLAUDIU TÂRZIU

CEI 13 CARE M-AU SALVAT

POSTFAȚĂ DE
RĂZVAN CODRESCU

EDITURA ROST
BUCUREȘTI
2018

Cuprins

<i>Cuvînt înainte</i>	7
Petru C. Baci sau despre „Lupul“ cu inimă bună	9
Petru Velescu sau despre <i>Îngerul contabil</i>	23
Gheorghe Grigoraș sau despre <i>un erou fără astîmpăr</i>	27
Ioan Belciu sau despre <i>amfitrionul proscrisilor</i>	47
Virgil Velescu sau despre <i>un profil de stoic</i>	51
Marcel Petrișor sau despre <i>prietenie pe viață și pe moarte</i>	59
Avva Iustin Pârvu sau despre <i>un sfînt al închisorilor</i>	87
Neculai Popa sau despre <i>un elev la școala „bandiților“</i>	103
Părintele Gheorghe Calciu sau despre <i>dușmanul personal al lui Ceaușescu</i>	109
Demostene Andronescu sau despre <i>poezia ca rugăciune</i>	131
Ion Gavrilă Ogoranu sau despre <i>un voievod al rezistenței anticomuniste</i>	147
Vlădica Bartolomeu Anania sau despre <i>Leul Ardealului</i>	153
Vasile-Jacques Iamandi sau despre <i>un boier al românismului</i>	189

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TÂRZIU, CLAUDIU

Cei 13 care m-au salvat / Claudiu Târziu ;
postf. de Răzvan Codrescu. - București : Rost, 2018
ISBN 978-606-93598-9-1

I. Codrescu, Răzvan (postf.)

821.135.1

ADDENDA

Lichidarea elitei românești	199
Procese politice de grup	205
Distrugerea elitei în formare prin „reeducare“	211
Biserica de după gratii	215
Mausoleul anticomunist geme de eroi anonimi	227
<i>Postfață</i>	241
RĂZVAN CODRESCU	

Cuvînt înainte

Există întâlniri care îți pot schimba cursul vieții. Uneori, în chip salvator. Cred că sînt printre cei care s-au bucurat de șansa unor astfel de întâlniri. Cu oameni care m-au ajutat să găsesc și să țin calea spre adevăr, bine și frumos. Pentru că ei proveneau dintr-o școală a excelenței românești. O școală a smereniei, a dragostei, a onestității, a curajului, a generozității, a sacrificiului – a tuturor acelor virtuți care fac din omul obișnuit un erou, un martir sau un sfînt. O școală întemeiată pe tradiție, credință și nevoită. Iar dacă această școală și-a găsit, uneori, reflexia în istorie, a fost în afara modelelor și a ideologiilor, în siajul valorilor perene ale neamului românesc. Am înțeles această realitate văzînd purtarea cotidiană a absolvenților acelei școli. Trecutul lor politic, în cazurile în care a existat unul, nu este definitoriu pentru ei decît în măsura în care și-au manifestat în el virtuțile de care am pomenit. Însă, și atunci, apartenența lor politică este foarte puțin importantă față de ce-au devenit ca persoane, prin lucrarea acelor virtuți. Așa, bunăoară, a fi sfînt este covîrșitor asupra oricărei alte particularități. La fel, a fi martir sau erou este incomparabil cu o calitate sau alta pe care martirul sau eroul le poate avea – cum ar fi, de pildă, aceea de soldat sau de demnitar.

Acestor oameni le datorez mărturisirea publică de față și o reverență. Această carte.

Am așezat aici, unul lîngă altul, numele unora dintre cei care, în prima mea tinerețe, mi-au fost călăuze, sfetnici și sprijinitori. În ordinea în care i-am cunoscut. Căci fiecare a mai pus o cărămidă la zidirea mea.

I-am ales doar pe aceia care au, în plus față de alții cărora le sînt la fel de îndatorat sufletește, pecetea demnității plătite cu sînge. Toți au fost deținuți politic în regimuri totalitare. Sînt 13. Număr simbolic. Dincolo de „ghinion” și „noroc” – în care ei n-au crezut, pentru că au fost și sînt ai lui Hristos.

Unii au notorietatea meritată, alții sînt știuți numai de inițiați. Cei mai mulți s-au mutat la Domnul, cîțiva se mai află printre noi, ajunși la vîrste patriarhale. Pe toți i-am evocat cu dragoste și recunoștință. Nu doar acum, ci cu diferite prilejuri, și nu cu gîndul la o carte care să-i cuprindă, ci în articole de gazetă.

Volumul de față este alcătuit mai ales din acele texte de ziar, care, aduse la un loc, dau seamă despre forța generației interbelice. El s-a născut nu atît ca un omagiu, deși este unul, ci mai ales din înțelegerea nevoii de modele pe care o are noua generație și pe care o va avea mereu orice nouă generație. Deci se adresează mai întîi tinerilor.

Vă împărtășesc, dragii mei, reperele tinereții mele. Pot fi și ale voastre. Cunoașteți-le, iar sufletul vostru va hotărî.

AUTORUL

Petru C. Baci sau despre „Lupul” cu inimă bună

(n. 12 iulie 1922 – d. 21 august 2017)

Bărbat puternic și dur, cu trăsături frumoase, dar înăsprițe de suferință. Lider înăscut, obișnuit să comande și să cerceteze adîncul celui din fața lui. Suspicios din nevoie, căci a fost ani de zile hăituit, trădat, închis, chinuit. Prudent, dar gata de jertfă. Avea în el ceva de lup. Primejdios și spectaculos în nemișcarea îndelungă la care se deda uneori, fixîndu-te cu o privire în care nu puteai citi nimic. Era totuși sentimental cu cei care-și dovedeau loialitatea. Toată viața și-a dăruit-o altora. La senectute, a ținut, din pensia sa, numeroși copii în școală. A făcut să renască o conștiință patriotică și creștină într-un oraș roșu. Mie însumi mi-a deschis ochii asupra istoriei recente și ușa Bisericii. A dat mărturie asupra adevărurilor istorice trăite, în numeroase conferințe publice și în cîteva volume de memorii¹. A publicat și două cărți de poezii pe care le-a „scris” în minte, în temnițele comuniste prin care a trecut

¹ *Răstigniri ascunse* (Fundăția Culturală Buna-Vestire, București, vol. I – 2004, vol. II – 2009) și *Lacrimi și morminte* (Ed. Evdokimos, București, 2016). A mai publicat volumele: *Cine? Poezii din temnițe* (Ed. Majadahonda, București, 1995; Fundăția Culturală Buna-Vestire, 1997, 1999, 2002), *Inimi zăvorîte* (versuri din închisoare, Fundăția Culturală Buna-Vestire, București, 1999), *Sînt strigătul din urmă* (articole

vreme de 16 ani. A fost *spiritus rector* al unei reviste lunare pe care am fondat-o și condus-o la Bacău, *Crezul nostru* (1999–2001). M-a onorat cu prietenia sa timp de peste două decenii. Mi-a rămas de la dînsul o urare ca o moștenire, pe care o rostea de cîte ori ne despărțeam: „*Inimă bună!*“.

de presă, Editura Babel, Bacău, 2012) și *Veșnic osândiți* (articole de presă, Editura Babel, Bacău, 2014).

Petru C. Baci, poetul răstignirilor ascunse²

În bunătaea sa nesfîrșită, Dumnezeu mi-a scos în cale cîțiva oameni care m-au ajutat enorm să cresc drept. Unul dintre aceștia, modele de viață pentru mine, este Petru C. Baci. L-am cunoscut în anul 1995, la Asociația Foștilor Deținuți Politic din România – filiala Bacău. Tînăr jurnalist pe atunci, mă documentam la AFDPR asupra unei nedreptăți cu miză mare, căreia îi căzuseră victime mai mulți foști deținuți politic. Comisia locală de aplicare a Decretului 118/1990 refuza să le dea legionarilor³ despăgubirile bănești prevăzute de lege pentru anii de închisoare executați pe motive politice. Eram în fața unei noi condamnări politice, de această dată într-un regim care se pretindea democrat. În opinia membrilor Comisiei, legionarii nu meritau despăgubiri, chiar dacă au luptat contra comuniștilor, pentru că ar fi fost totalitariști și ei. Dar decretul nu făcea această distincție între legionari și restul foștilor deținuți politic.

Cîțiva foști deținuți politic, care făceau parte din conducerea filialei AFDPR, Petru C. Baci, Gheorghe Mîntulescu, Mihai Păvăluță și Ioan Belciu, mi-au dat lămuririle necesare și, în plus, mi-au dăruit cîteva ziare și cărți în

² Text publicat prima dată în nr. 77 al revistei *Rost*, pe iulie 2009.

³ Cei care au fost membri ai Mișcării Legionare sau în Frăția de Cruce, organizație de elevi și studenți a Mișcării Legionare.

care erau evocate personalități ale rezistenței anticomuniste, relatate suferințe ale foștilor deținuți politic și redată episoade necunoscute ale istoriei recente. Nu eram chiar străin de toate acestea, fiindcă mai citisem publicații pe această temă. Însă nu cunoscusem pînă atunci foști deținuți politic.

Pe urmă, i-am vizitat tot mai des pe bătrînii de la AFDPR, înțelegînd că ei fac parte dintr-o stirpe pe cale de dispariție, de la care am ce învăța. M-am hrănit cu aviditate, încă de la început, din experiența lor de viață și am fost fermecat de felul lor de a fi: demni, curajoși, responsabili, generoși, credincioși neamului românesc și lui Dumnezeu, inteligenți, culti, cu dragoste pentru semenii, jertfitori.

I-am însoțit apoi în mai multe călătorii prin țară, în Bărăgan, la Balaciu, în Făgăraș, la Sămbăta de Sus, la Aiud, la Târgșor și în atîtea alte locuri unde și-au dat sîngele pentru Hristos și pentru România și unde camarazi ai lor au sfîrșit mucenicește.

Îmi vor rămîne veșnic în memorie lecțiile de trăire creștină și românească la care am asistat noapți întregi în astfel de călătorii. Se adunau foști deținuți politic din toată țara – legionari, țărăniști, liberali sau fără o apartenență politică; ortodocși, catolici și greco-catolici – și rememoraui istoria pe care o trăiseră. Erau seri fabuloase, în care mi se descoperea pe viu o lume despre care știam doar din cărți. Acolo am văzut ce înseamnă cultul prieteniei, puterea ideilor încarnate în persoane deosebite sau forța rugăciunii (dimineața și seara, pe întuneric, în camerele mari de cămin, unde eram cazați, în dreptul fiecărui pat se afla un om îngenucheat și, chiar dacă nu se auzea nici un cuvînt, simțeam un suflu extraordinar, ca și cum cineva ar fi deschis o fereastră spre divinitate).

Astfel am cunoscut și alți foști deținuți politic pe care i-am îndrăgit imediat. Sînt atît de mulți, încît nu-i pot aminti pe toți aici.

Am avut privilegiul și bucuria ca o parte să-mi acorde prietenia lor. Iar apropierea de ei mi-a marcat profund și binefăcător evoluția. M-am maturizat nu sub influența ideologiei pe care unii dintre acești prieteni o împărtășeau, ci a bogăției și frumuseții lor sufletești. M-au convins să privesc mai atent trecutul recent al românilor – implicit, experiența legionară – și să le îmbrățișez unele idei, nu ca rezultat al vreunei propagande, ci prin forța exemplului lor personal.

Un om care renunță oricînd la bucata lui de pîine pentru altul mai flămînd; un om care își cheltuie pensia pe cărți esențiale pe care le dăruiește unora mai neștiutori; un om care, la 70 sau 80 de ani, muncește cu brațele lui la ridicarea unei biserici sau a unui monument; un om care a trecut prin torturi inimaginabile, a purtat lanțuri la picioare pînă i-au rămas urme pe viață, a făcut 10, 15 sau 20 de ani de închisoare numai pentru că și-a iubit țara și credința, dar i-a iertat pe toți și se roagă pentru călăii săi; un om care, din venituri modeste, a ținut în școală copiii altora mai săraci; un om care a mărturisit adevărul indiferent de consecințe; un om care a răbdat foamea, nu a avut un acoperiș deasupra capului, a fost zeci de ani marginalizat social, dar niciodată nu a cerșit nimic, mergînd neclintit pe drumul lui; un astfel de om nu poate fi un politruc criminal, așa cum ne-au fost prezentați, vreme de 45 de ani, adversarii comuniștilor.

Revenind la Petru Baci, dînsul a fost întotdeauna în grupul foștilor deținuți politic din Bacău autoritatea ultimă. Nu s-a impus prin voința de a conduce sau prin alegeri democratice, ci, firesc, prin calitățile sale de lider. Ceilalți au recunoscut în el „Baciul” și l-au tratat ca atare.

Acest grup funcționează pe principiul sobornicității. Este acolo o frăție deplină, în care nimeni nu dă ordine, ci toate problemele sînt discutate, fiecare își spune părerea, majoritatea indică o soluție, iar ultimul cuvînt îl are cel care e considerat șeful. A conduce un astfel de grup nu e

un avantaj sau o favoare, ci o responsabilitate enormă. Iar „Baciul” știe să se achite de ea ireproșabil.

De Petru Baci m-am apropiat treptat, în timp, și mă bucur că am avut răbdare să-l descopăr. Domnia sa nu se grăbește să-și facă noi prieteni. Este rezervat și suspicios, ca orice luptător încercat. Însă, odată ce i-ai câștigat încrederea, îți pune inima în palmă. Prietenia este sfântă pentru „Baci” și numai o catastrofă o poate rupe. Stă mărturie prietenia noastră, nu lipsită de încercări.

Este un om sever – în primul rînd cu sine însuși –, care nu face rabat de la principiile și valorile sale, cu o minte ageră și hotărît în a-și urma idealul. Dar între prieteni se dovedește cald, îngăduitor și plin de umor. Că are o sensibilitate aparte o dovedește și pasiunea sa pentru poezie. Citește și scrie poezie cu patima unui veșnic îndrăgostit. Versurile sale se constituie într-o mărturie a atîtor răs-tigniri ascunse și totodată într-un manifest pentru resur-recția națională.

Personalitatea sa complexă e greu de cuprins în cîteva fraze. Vorbește poate mai clar și mai convingător despre Petru Baci ceea ce am învățat de la domnia sa. Iată, mai jos, cîteva dintre îndreptările sale de viață, care nu sînt originale, dar sînt atît de rar trăite azi.

– Fii conștient cine ești. Lauda să nu te înalțe, ocara să nu te doboare.

– Cînd ți se vorbește despre cineva, vezi cine despre cine și ce spune.

– Cuvîntul dat să ți-l fii cu orice preț.

– Cei care nu cred în Dumnezeu și în neamul lor sînt infirmi suflețește.

– Nu-ți lăsa fratele căzut în nevoie.

– Jertfa de sine este singurul drum spre mîntuire.

Voi încerca să întregesc această schiță de portret redînd, în paginile următoare, un episod din viața d-lui Baci, așa cum l-am scris în urmă cu mulți ani pentru un ziar central.

Prăbușirea centrului de comandă al rezistenței din munții Bacăului⁴

Uturea este cel mai înalt vîrf din zona Solonț, lingă Moinești – Bacău. În 1945, o mină de tineri au început să organizeze în acest loc un punct de rezistență anticomunistă. Cei mai mulți dintre ei au fost arestați în 1948, înainte de a trage un glonț. Au ieșit din temniță după zeci de ani, cu nădejdea numai în Dumnezeu. Petru C. Baci, unul dintre supraviețuitori, ne-a spus povestea lor.

SOLONȚ

Comuna Solonț se întinde leneșă peste crestele pleșuve ale unor munți pitici. O taie șerpuit un pîrîu tulpure ca și căutătura țaranilor de pe-aici. Oamenii sînt scumpi la vorbă pînă la prima sută de rachiu. Nu-și amintesc de rezistența anticomunistă. Știu cîte ceva despre un fost „partizan”⁵,

⁴ Articol publicat inițial în *Jurnalul național*, „Ediție de Colecție”, din 10 mai 2004 și reluat în *Rost* nr. 77/iulie 2009.

⁵ „Partizan” este numele folosit în general pentru luptătorii anticomuniști cu arma în mînă, care au acționat mai ales în munți, începînd cu sfîrșitul anilor 1940 și, în unele cazuri, pînă în anii 1960. Cea mai

Vasile Ungurașu, că a făcut pușcărie pentru că s-a ridicat contra comuniștilor. A murit de câțiva ani.

Pe ceilalți i-au uitat de mult, de când au fost uciși.

Vasile Ungurașu era vărul lui Gheorghe Ungurașu – inițiatorul și principalul artizan al fortului de la Uturea. Toți ai lui Ungurașu au pus mîna pe armă, cu gîndul de a înlătura regimul. Alături de ei au stat alți 15 studenți, elevi și muncitori. Unul dintre supraviețuitorii de la Uturea, Petru C. Baci, din Bacău, era pe atunci șeful legionarilor din județ.

Petru Baci povestește fără patimă despre rezistența anticomunistă, pentru care a făcut aproape 16 ani de închisoare. I se ascute privirea doar cînd pomenește numele vreunui prieten mort în temniță.

La Uturea au fost săpate în munte două depozite de armament, care au fost întărite cu birne și acoperite cu bușteni și piatră. De pe acel vîrf, împrejurimile se vedeau ca-n palmă și „partizanii” nu riscau să fie ușor biruiți nici de o trupă numeroasă.

Strîngerea armamentului a început încă din 1945. Ungurașu, pe atunci student la Academia Comercială, l-a avut ca „mînă dreaptă” pe colegul său Eugen Berza (devenit preot ortodox după ieșirea din închisoare). Cei doi primeau ordine de la Baci – și el student –, care lucra în deplină conspirativitate. Nu era cunoscut decît de cei mai apropiați colaboratori.

„Îmbrăcat în uniformă militară, am intrat pe poligoanele de instrucție a două regimente din Bacău, unde era o cantitate impresionantă de armament și muniție, captură de război. Am cumpărat bunăvoința unui soldat care era de pază și, împreună cu Eugen Berza, am încărcat mai multe căruțe cu grenade anticar”, își amintește Petru Baci.

mare parte a rezistenței armate anticomuniste a fost lichidată de trupele de Securitate la mijlocul anilor 1950.

În scurt timp, la Uturea au fost adunate numeroase mitraliere, pistoale automate, arme ZB, revolvere, grenade de mînă, grenade antitanc, lăzi de cartușe de toate calibrele.

Căpitanul artilerist Marin Țucă a adunat cel mai mult armament.

SCUTURI UMANE PENTRU SECURITATE⁶

Apoi, Baci, Ungurașu și Berza au trecut la recrutarea luptătorilor, numai dintre legionari.

„La Uturea trebuia să fie centrul de comandă al rezistenței pe întreaga Moldovă. Așteptam să primim ajutor din străinătate pe calea aerului: aparatură de comunicații, oameni antrenați în bazele militare americane etc. Eram convinși că va izbucni repede un război între ruși și americani, iar noi trebuia să fim pregătiți pentru a ne elibera țara”, spune Baci.

Baci organizase mai multe echipe mobile, care urmau să ducă un război de gherilă. Și pusese la punct un serviciu de informații prin care a identificat toate punctele strategice din județul Bacău, pe care urmau să le dinamiteze în cazul izbucnirii războiului spre a slăbi forța armatei de ocupație.

⁶ Denumirea uzuală a Departamentului Securității Statului, serviciul de informații din România în perioada comunistă sau, mai exact, poliția politică a regimului totalitar din anii 1948–1989. A funcționat, în cea mai mare parte a timpului, în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, instituind teroarea asupra cetățenilor prin supravegherea și represiunea celor care dovedeau o cit de mică opoziție față de Partidul Comunist, care conducea țara. Instrumentele sale erau urmărirea persoanelor (fizică, a corespondenței, dar și prin intermediul unor informatori din cercurile de cunoscuți, prieteni și rude), amenințările, arestările, bătăile înfiorătoare, siluirea femeilor deținute.

După anul 2000, cea mai mare parte a arhivelor poliției politice, din care reies ororile la care s-a dat, au devenit disponibile pentru consultare și documentare la Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității.

La 15 mai 1948, au început arestările în masă ale legionarilor⁷. Baciul a hotărât retragerea tuturor în munți. Însă, deja fuseseră prinși o parte dintre camarazii săi. El a scăpat pentru că nu dormea două nopți la rând în aceeași casă.

La 24 mai, o primă echipă de „partizani”, condusă de Eugen Berza, s-a baricadat la Uturea. A doua zi au fost arestați fără să tragă un foc de armă.

Securitatea a smuls, prin tortură, de la primii legionari încătușați, informații privind amplasarea punctului de rezistență. Apoi, securiștii au înconjurat depozitul principal și, punând drept scuturi vii doi camarazi ai „partizanilor” – Goga Parizianu și Mircea Moței –, i-au obligat pe Berza și pe ceilalți să se predea.

Punctul de rezistență a fost mutat în locul numit de oamenii din Solonț „Hrapca Jgheabului”. Acolo s-au adăpostit Petru Baciul și Gheorghe Ungurașu, așteptând semnalul de luptă de la superiorii lor, care, între timp, fuseseră și ei arestați.

Petre Dascălu, Vasile Ungurașu și Neculai Ungurașu au rămas în comunele din apropiere, ca oameni de legătură.

Baciul și Gh. Ungurașu au fost hăituiți prin munți de la sfârșitul lunii mai până la mijlocul lui noiembrie 1948.

„Am vrut să atacăm Miliția sau Sfatul Popular Moinești. Am fi ucis, fără îndoială. Slavă Cerului că nu am făcut-o! I-am fi aruncat în sânge și pe ai noștri, ne încărcam conștiințele și tot nu rezolvam nimic”, mărturisește Baciul.

În noiembrie, au mers la București. Li se pregătise ieșirea din țară, numai că au fost trădați, în ultimul moment, și arestați. Rezistența din munții Moineștiului a continuat.

⁷ În noaptea de 14 spre 15 mai 1948, au fost arestați peste 10.000 de români, membri ai Mișcării Legionare sau presupuși legionari, covârșitoarea majoritate fiind studenți.

În 1951, au fost arestați și condamnați și Neculai Ungurașu, tatăl lui Ghiță, Neculai Ungurașu, fratele său, Vasile și Costache Ungurașu, veri. Ei hărțuiseră Securitatea și ridicaseră moralul oamenilor din zonă.

ULTIMII „PARTIZANI”

Într-o notă a Serviciului „Bande”⁸ al Securității, din 16 februarie 1953, se arată că în regiunea Bacău „sînt o serie de fugari izolați care nu sînt urmăriți, din punct de vedere informativ, în mod organizat și continuu”. Dintre aceștia este nominalizat Vasile Borș, fost membru în „banda Hrib Alexandru” din Neamț. Însă, cel mai periculos dintre acești „lupi răniți” a fost Ion Lupeș. Ca elev al Liceului Teoretic Târgu Ocna, încă din 1945, cînd pentru unii devenise clar în ce direcție va apuca România, a adunat armament și muniție pentru rezistență. În ’49, a fost condamnat la șapte ani de închisoare pentru „uneltire contra ordinii sociale”. A evadat, după un an, din închisoarea Târgșor – Ploiești. O vreme a evitat confruntările directe cu Securitatea. Stătea ascuns în munții Moineștiului, iar iarna cobora în satul Poduri, la părinții săi. Sora sa, Maria, îi săpase un adăpost sub podeaua grajdului.

La 12 august 1954, Lupeș a fost văzut în Lucăcești de milițianul⁹ Ioan Dragomir, care a încercat să-l aresteze. Lupeș a scăpat, dar a mers acasă la milițian, unde acesta a sosit împreună cu o patrulă. Lupeș l-a înjunghiat pe

⁸ Securitatea numea grupurile de rezistență anticomunistă „bande”, iar pe membrii lor „bandiți”. Toți deținuții politic erau, de asemenea, numiți de organele de represiune „bandiți”.

⁹ Din 1949 pînă în 1989, Poliția Română s-a numit Miliție. În primii ani de la transformarea în Miliție, poliția a fost epurată și a devenit un instrument de represiune complementar Securității. Ordinea pe care trebuia să o mențină era mai ales una politică.